

Posudek k diplomové práci Martina Kadeřávka Jezuitské misie v Číně v 17. a 18. století

Autor Martin Kadeřávek předložil velmi zajímavý pokus interdisciplinárního přístupu ke zpracování určitého dokumentu, jímž je dopis rodičům našeho krajana Jana Waltera, zasláný v polovině 18. století z Číny.

Dokument podobného druhu (tedy informace příbuzným o tom, co autor dělá a jak se mu soukromě daří na pozadí velkých dějin na druhém konci světa), byl zatím jen vzácně používán jinde než ve striktně vymezeném oboru dějin christianizace světa řádem Tovaryšstva Ježíšova. Proto chválím autorovo poměrně podrobné vylíčení okolností vzniku tohoto řádu, jeho úkolů v různých zemích a také v různých dobách, které jsou v kulturních dějinách světa hvězdami první velikosti, avšak u nás tradičně marginalizované. Vzhledem k celkovému počtu aktérů Tovaryšstva Ježíšova a poměrnému zastoupení těch, kteří pocházeli z českých zemí, je podobný přístup našich historiků nepochopitelný. Prostřednictvím jezuitských misíí mají totiž naši předkové v objevování světa téměř velmocenské postavení. Zvláště silný je tento fakt v období generalátu Františka Retze, rodáka z Prahy, který vysílal jakožto nevyšší představený Tovaryšstva jezuity do zámořských oblastí celých 20 let – právě tedy v oné době, kdy z Číny psal Jan Walter. Všichni naši krajané o vyslání sami žádali a podkládali svá přání výčtem – řekli bychom dnešní terminologií – kvalifikačních předpokladů. Byli to špičkoví vědci, umělci i sportovci – často v jedné osobě. Jan Walter byl hudebník, ale ve svém dopise prokazuje i další vědomosti z oblasti architektury, malířství a z oboru, který byl u všech jezuitů naprostou nezbytností – ze znalosti místního jazyka, tedy z čínštiny.

Poněvadž je dopis Jana Waltera psaný latinsky, přeložil ho diplomant do češtiny. Není to pouhý překlad jazyka, ale je zasazený do kulturně-historického kontextu, tedy překlad komentovaný, což je oblast další disciplíny – kulturní antropologie. Je možné dokonce napsat, že tento obor vznikl z komentářů ke sdělením autentických pozorovatelů, kterými byli misionáři a jen zřídka obchodníci jakožto autoři různých tzv. originálních cestopisů. Martin Kadeřávek na tento fakt správně upozorňuje, a připojuje se k odborníkům, kteří zpochybňují autenticitu známých renesančních děl. Prezentací i malého dílu vědomostí o Číně, jímž je pouhý jeden dopis jednoho jezuity z 18. století, se poodhaluje i zdroj informací, na jejichž základě budovali své sociální teorie osvícenci.

Z mnoha předností předkládané diplomové práce je nutné vyjmout některé její slabé stránky. Autor ne zcela jasně formuluje svůj badatelský záměr. Je to metoda jezuitské christianizace, kterou hodlá objasnit? Autor na konci první kapitoly sděluje, že chce popsat kulturně-historické podmínky v Číně, za nichž tam pracovali misionáři z Čech. Stručně charakterizuje svůj postup jako srovnávací studii evropského a asijského způsobu myšlení a života (ve střetávání

různých náboženství) na základě kulturních zvláštností Číny. Ovšem v závěru práce poukazuje spíše na objevení akomodační metody a snad i na to, že jezuité z našich zemí byli právě v této oblasti (tj. christianizace metodou akomodace) zvláště úspěšní v různých zemích a v řadě oborů (výtvarné umění, hudba, kartografie, biologie, architektura a další) nejen v Číně a namátkou některé země vyjmenovává. Končí, což by jako závěr diplomové práce být nemělo, zkratkou „etc.“

Většina drobných nedostatků pramení z informací neseriózních zdrojů, které autor nekriticky řadí do jednoho seznamu tzv. Použité literatury. Kulturní antropologie sice používá jako pramene např. i krásnou literaturu, ale pouze jako pramene ilustrujícího způsob myšlení, což je vždy velmi omezeno na určitý kulturní kontext. Nelze proto použít názory z literárního díla 20. století z Čech (Jiří Šotola: Továřstvo Ježíšovo) jako zástupce evropského myšlení v 18. století. Tomuto by odpovídal snad nějaký soudobý pohled, tj. např. názor vyjádřený uměleckým dílem (barokní umění, barokní hudba, barokní poezie), což však diplomant nijak nevyužívá.

Práci Martina Kadeřávka lze doporučit k obhajobě, neboť je ve svém celku zdařilá a odpovídá všem požadavkům kladených na diplomovou práci.

V Praze dne 4. září 2006

PhDr. Věra Halászová